

MAAILMAN Historia

 SAGA
EGMONT

SALAPERÄISET PIILOVAIKUTTAJAT

MAAILMAN

Historia

 SAGA
EGMONT

SALAPERÄISET PIILOVAIKUTTAJAT

Maailman historia

Salaperäiset piilovaikuttajat

SAGA Egmont

Salaperäiset piilovaikuttajat

Cover image: Shutterstock

Copyright © 2020 Maaailman Historia and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726383485

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com – a part of Egmont,
www.egmont.com

Jäseniksi vihittyjen salamaailma

Ennen kuin vapaamuurarikokelas voi aloittaa matkan veljeskunnan salaiseen maailmaan, hänen tulee istua yksin miettimässä, mikä häntä odottaa. Seinällä lukee "vitrioli", joka oli alkemistien nimitys asioiden sisimmän olemuksen etsimiselle. Pöydällä on pääkallo ja reisiluut. Ne ilmaisevat, että rituaali on kuin kuolema, jonka jälkeen kokelas saa uuden elämän järjestöön vihittynä jäsenenä. Kyseessä on vain yksi vapaamuurarien rituaaleista, joista useimpia ulkopuoliset eivät tunne. Kautta historian ihmisiä on kokoontunut valikoiviin ryhmiin, joilla on okkultistisia, uskonnollisia, taloudellisia tai poliittisia tavoitteita. Suljetuille seuroille yhteistä ovat usein oudot rituaalit ja ankarat säännöt, varsinkin vaitiolosta. Ulkopuoliset eivät saa tietää, mitä tapahtuu. Sulkeutuneisuus antaa salaseuroille sisäistä voimaa mutta herättää ympäristön epäluulon. Mitä tapahtuu, kun jäsenet kokoontuvat suljettujen ovien takana?

1. Salaperäiset symbolit

Mystiset tunnukset, kuten pyramidi, ranskanlilja, hakaristi ja ruusu, ovat kaikkien tunnistamia merkkejä, jotka on helppo tulkita välittömästi. Vai ovatko? Monilla meitä ympäröivillä merkeillä on useita merkityksiä, jotka voivat vaihdella sen mukaan, kuka niitä katsoo ja missä yhteydessä ne esiintyvät. Hakaristin merkitys voi esimerkiksi vaihdella onnentuojasta natsien julmuuksien tunnukseksi. Joidenkin merkkien todellinen merkitys on tuttu vain harvoille ja asiaan vihkiytyneille.

Pieni vihertävä yhden dollarin seteli ei itsessään ole kovin arvokas. Pellavasta ja puuvillasta kudotulla lappusella saa tuskin kupin kahvia. Se on kuitenkin täynnä kysymyksiä herättäviä symboleja:

Miksi setelin takapuolella on pyramidi? Miksi pyramidi on muutamaa kerrosta vaille valmis? Mitä silmä tarkoittaa? Entä hämähäkki, joka piilottelee suuren ykkösen vieressä setelin etupuolella?

Yhdysvaltain yhden dollarin setelin symboleja on siitä lähtien, kun seteli nykymuodossaan vuonna 1957 tuli ulos painokoneista, tutkittu tarkkaan. Monia eri tulkintoja on esitetty: usko Jumalaan ja viisaus, vapauden riemuvoitto tai suurpääoman salaliitto maailmanherruuden valtaamiseksi ovat vain joitakin selityksiä, joita setelistä löytyville kuville on annettu.

SYMBOLI SINETÖI SOPIMUKSEN

Ruusun, ranskanliljan ja muiden symbolien kohdalla merkitys on katsojan silmässä. Usein vain asiaan todella vihkiytyneet tuntevat piilomerkityksen. Piirre tekee symboleista houkuttelevia salaseurojen jäsenille ja epäilyttäviä kaikille muille.

Ihmiset ovat ilmeisesti käyttäneet symboleja niin kauan kuin ovat osanneet ilmaista itseään. Luolamaalaukset ovat esimerkiksi symboleja, jotka edustavat maalauksen esittämiä asioita. Itse sana "symboli" kuitenkin sai alkunsa vasta muinaisessa Kreikassa.

Kun kaksi henkilöä solmi sopimuksen, oli tapana repiä jokin esine kahteen osaan, joista kumpikin osapuoli sai omansa. Kun sopimus tuli lunastaa, oikeutensa saattoi todistaa puoliskolla, joka sopi täydellisesti vastapuolen kappaleeseen. Osia kutsuttiin nimellä symbolon, joka tuli verbistä symballein, "heittää yhteen". Näin syntyi symbolin käsite, koska puoliskot toimivat vertauskuvana osapuolten väliselle sopimukselle.

Muinaisen Kreikan lailla symboleja on kautta historian käytetty tunnistettavuuden ja yhteisyyden luomiseen. Esimerkiksi apteekkarit eri puolilla maailmaa käyttävät käärmettä, kreikkalaisen lääkinnän jumala Asklepioksen tunnusta, liikemerkkinä, joka tunnistetaan kielestä ja kulttuurista riippumatta.

Saman uskonnon ja poliittisen kannan jakavat ihmiset löytävät toisensa tunnistamalla symboleja kuten vasaran ja sirpin, ristin, kuunsirpin ja Daavidin tähden.

Yhteistä symboleille on, että ne ovat hyvin tunnettuja - monia kohtaamme jatkuvasti arjessa tai katukuvassa - mutta samalla salamyhkäisiä. Usein symboleilla on pitkä historia, ja alkuperäinen merkitys on voinut jo unohtua. Merkitys on saattanut myös muuttua täysin päinvastaiseksi,

jos symboleja on käytetty tapauksissa, jotka ovat jättäneet lähtemättömät jäljet.

HAKARISTI TUOTTI ONNEA

Hakaristi eli risti, jonka neljä sakaraa on taivutettu suoraan kulmaan, on historian voimakkaimpia symboleja. Kun sen huomaa katukuvassa – merkin voi nähdä useissa mahtipontisissa uusklassisissa rakennuksissa, kuten Yhdysvalloissa Philadelphian Museum of Artissa ja Washingtonin Library of Congressissa sekä Carlsbergin olutpanimossa Kööpenhaminassa – yhteys natsiliikkeeseen aiheuttaa puistatuksia. Aina ei ole ollut niin.

Alun perin hakaristi oli auringon, onnen ja ilon symboli. Etelä-Euroopassa tehtyjen arkeologisten löytöjen mukaan sen historia ulottuu varhaiseen kivikauteen asti. Intiassa arkeologit ovat löytäneet hakaristisinettejä vuosilta 3300–1300 eaa.

Symbolin alkuperäinen nimi, svastika, on sanskriittia ja yhdistelmä sanoista su, ”jumala” ja asti, ”olla”. Merkki tunnetaan kaikkialta maailmasta paitsi osasta Afrikkaa ja Mesopotamiaa. Keskiajalla kristitty kirkko otti symbolin käyttöön.

Omaelämäkerrassaan ”Taisteluni” Adolf Hitler kertoi ylpeänä piirtäneensä itse hakaristin siinä muodossa, missä se päätyi natsien symboliksi, vaikka hän ilmeisesti näki lapsena hakaristin joka päivä koulussa Lambachin luostarissa Itävallassa. Symboli koristi rakennuksen muureja. Myös Kiovan Pyhän Sofian kirkko ja Milanon Pyhän Ambrosiuksen basilika on koristeltu hakaristillä.

Selitys sille, että Hitler valitsi hakaristin tunnukseksen, juontuu noin vuodesta 1870. Tuolloin arkeologi Heinrich Schliemann löysi symbolin läheltä Troijaa, kreikkalaiskirjailija Homeroksen taruista tuttua kaupunkia.

Schliemann oletti, että hindujen vanha auringon symboli oli tullut kansainvaellusten mukana Intiasta. Myöhemmin, kun Saksasta esiin kaivetuista ruukuista löytyi samankaltaisia merkkejä, hän päätteli, että kyseessä oli ”arjalaisen rodun” vanha uskonnollinen symboli. Rodun hän arveli olevan lähtöisin Intiasta.

Schliemannin löydön ansiosta hakaristi sai vuoden 1900 tienoilla jälleen onnea tuottavan merkityksen. Symbolia suosivat erityisesti uskalikot, jotka vaaransivat henkensä ja terveytensä ajan uudessa keksinnössä, lentokoneessa. Hillitympi väki tyytyi käyttämään symbolia rakennusten ja yrityslogojen koristeena.

Esimerkiksi tanskalaisen Carlsbergin panimon logossa oli hakaristi 1800-luvulta aina 1930-luvun puoliväliin saakka.

Suomessa hakaristi on ollut muun muassa ilmavoimien tunnus. Se esiintyy myös Akseli Gallen-Kallelan Kalevala-maalauksissa.

Kansallismieliset ja juutalaisvastaiset liikkeet, joita versoi ensimmäisen maailmansodan ja 1930-luvun alun laman vanavedessä, eivät kaivanneet ilon ja onnen symboleja. Ne halusivat ilmentää toimintakykyä ja voimaa. Saksan oikeisto tarttui Schliemannin teoriaan arjalaisen rodun muinaisesta historiasta ja otti hakaristin tunnukseksen. Näin teki muun muassa Thule-seura, salainen yhteenliittymä, joka taisti juutalaisia ja kommunisteja vastaan. Thule-seura oli natsipuolueen edeltäjä. Seura piti kokouksia nimettömässä salissa, jossa symbolit oli peitetty muulloin kuin kokousten aikana. Tilanne muuttui, kun natsit alkoivat marssia kaduilla. Puna-musta-valkoisesta hakaristilipusta tuli yhdistävä tekijä.

FASISTIT OMIVAT ROOMAN SYMBOLIN

Saksassa ei nykyään näe hakaristiä, koska tunnus on kielletty. Italiassa sitä vastoin on nähtävillä yhä paljon jälkiä Benito Mussolinin fasistihallinnosta.

Mussolini kannattajineen oli erittäin kiinnostunut Rooman valtakunnasta, jonka suuruuden hän haaveili palauttavansa. Kulkueissa italialaissotilaat kantoivat aquilaa, kotkan muotoista roomalaislegioonien standaaria, ja käyttivät symbolista kirjainlyhennettä SPQR, joka oli lyhenne fasistihallinnolle hieman harhaanjohtavasta ilmauksesta Senatus Populusque Romanus – Rooman kansa ja senaatti.

Suosituin symboli oli kuitenkin fasces, vitsakimppu, jonka mukaan fasismi sai nimensä. Koivuvitsat oli sidottu yhteen punaisella nahkanauhalla lieriön muotoon. Usein kimpusta pisti esiin pronssikirves tai kaksi. Roomalaisille fasces ilmensi yhteisyyttä – yksi vitsa katkeaa helposti, mutta koko kimppu ei – ja valtaa, koska kirveellä voitiin panna toimeen kuolemanrangaistus. Fasceksia näki kulkueissa tai liktoreilla, virkamiesten henkivartijoilla.

Symbolin voi yhä nähdä Rooman rakennuksissa ja myös muualla maailmalla, kuten Yhdysvaltain senaatin sinetissä, Valkoisessa talossa presidentin työhuoneen oven yllä ja Lincoln Memorialissa Washingtonissa – viimeksi mainituissa ilman kirveitä. Yhdysvaltain ilmavalvontalaivue VAW-116 ja katolinen Knights of Columbus -veljeskunta käyttävät fasces-tunnusta ilman yhteyttä fasistisiin liikkeisiin.

KUNINGAS VEI MARIAN LILJAN

Viattomampi symboli on ranskanlilja eli fleur-de-lis, tyylitelty iiris, joka koristaa monia rakennuksia, vaakunoita sekä käyttöjä taide-esineitä. Historiallisesti kukka yhdistetään Ranskan kuninkaisiin.

Perimätieto liittää ranskanliljan kuningas Klodvig I:een (466–511 jaa.), frankkien ensimmäiseen kuninkaaseen. Kuningasta kruunattaessa enkelin kerrottiin laskeutuneen taivaasta tuoden ranskanliljan muotoisen astian. Siinä oli öljyä Klodvigin voitelua varten, ja tarun mukaan siitä lähtien kuninkaisiin on yhdistetty sekä Jumala että ranskanlilja. Runo 1200-luvulta kertoo, että Klodvigin kilvessä puolikuut vaihtuivat ihmeen lailla ranskanliljoiksi taivaansinisellä pohjalla.

Todellisuudessa ranskanlilja oli uskonnollinen symboli, ennen kuin se pääsi kuninkaiden kilpiin. Kukka edusti viattomuutta ja Neitsyt Mariaa, joka perinteisesti nähtiin maalauksissa lilja oikeassa kädessä.

Satavuotisen sodan katolinen sankaritar Jeanne d’Arc päätti päivänsä kerettiläisroviolla, ja hänen sukunsa sai luvan käyttää ranskanliljaa vaakunassaan. Ranskalaiset veivät kukan lähes kaikkialle maailmaan. Ranskanlilja koristaa nykyään Britannian ja Skotlannin kruununjalokiviä, Buckinghamin palatsia ympäröivää aitaa ja monien Mississippin varrella sijaitsevien kaupunkien vaakunoita, koska alue oli aiemmin ranskalainen. Myös partioliike on valinnut ranskanliljan tunnukseksi.

RUUSU MERKITSI VAITIOLOA

Kukista iiriksen lailla ruusu on kautta aikojen ollut kauneuden ja ilon merkki, mutta sillä on myös vahvasti symbolista voimaa. Ruusua on historian varrella käytetty viittauksena elämän puuhun, ikivanhaan elämän ja täydellisyyden symboliin. Muinaisessa Kreikassa ja Roomassa ruusuja kasvatettiin hautausmailla ja siroteltiin haudoille rosaliajuhlien aikana elämän voiman ja ikuisen uudistumisen vertauskuvana.

Samalla ruusu symbolisoi erotiikkaa, erityisesti naisen, ja se liitettiin rakkauden jumalattariin, Afroditeen ja Venukseen.

Kristinuskossa taas ruusu edustaa siveyttä, laupeutta ja puhdasta rakkautta. Neitsyt Maria on punainen ruusu, viattomuuden puhdas kukka, jonka terälehdet on värjännyt Kristuksen Golgatalla vuodattama veri. Ruusu terävine piikkeineen kuvaa myös Kristuksen kärsimyksiä ja vaikeaa tietä, joka tosi uskovaisen on kuljettava syntisten kiusausten maailmassa.

Ruusu pöydällä voi kuitenkin olla myös paljon maanläheisempi symboli eli kehotus hienotunteisuuteen. Kreikkalaisen tarun mukaan Afrodite, rakkauden ja kauneuden jumalatar, lahjoitti pojalleen, rakkauden jumala Erokselle, ruusun. Eros antoi sen edelleen Harpokratekselle, vaikenemisen jumalalle, lahjoen hänet siten vaikenemaan Afroditen monista suhteista ja jumalten yleensäkin moraalisesti hieman arveluttavasta elämästä.

Keskiajalla ruusu ripustettiin kattoon, kun tärkeät aateliston, kirkon ja kuningashuoneen edustajat tapasivat, merkiksi siitä, että huoneen tapahtumat tuli pitää salassa. Monien katolisten rippituolien yläpuolelle on myös kaiverrettu ruusu. Ruusu vaikenemisen symbolina ei silti ollut vain kunnioitettavien instituutioiden, kuten kirkon, kodin ja esivallan käytössä; myös monissa bordelleissa oli ripustettu ruusuja kattoon sen merkiksi, että vieraat voivat luottaa emäntien hienotunteisuuteen.

PYRAMIDI JOHDATTAA HUIPULLE

Ruusua tunnuksenaan käyttivät myös ruusuristiläiset, salaseura, joka luultavasti perustettiin Saksassa 1500-luvulla.

Tutkijat kiistelevät siitä, keitä ruusuristiläiset ylipäättään olivat ja oliko heitä edes olemassa. Varmaa on kuitenkin, että heidän pyrkimyksensä oli samalla tieteellinen näkemys ja henkinen viisaus. Ruusuristiläisille – tai niille, jotka heidät keksivät – ruusu pyöreine muotoineen ja hehkuvine terälehtineen oli auringon ja siten tiedon ja valistuksen symboli.

Pyrkimyksellä kohti tietoa oli keskiajan ihmisiin sekä puoleensavetävä että pelottava vaikutus. Tieto oli myös valtaa, eikä kukaan tiennyt, mitä pelottavia ajatuksia salaseuran piiriin kätkeytyi.

Toisaalta pelottava ja toisaalta kiehtova symboli on myös pyramidi, jonka muoto toistuu lukemattomissa paikoissa, kuten Lontoon 309 metriä korkeassa Shard-pilvenpiirtäjässä, Louvren edustan rakennelmissa sekä esimerkiksi yhdysvaltalaisen Delta Air Linesin ja savukevalmistaja Marlboron liikemerkeissä.

Muinaisessa Egyptissä pyramideilla oli suora yhteys tähtiin. Niiden rakennuttajat, faraot, pystyttivät ne niin, että sisäänkäynti osoitti suoraan pohjoiseen. Siten sirkumpolaariset tähdet eli tähdet, jotka sijaitsevat niin lähellä napoja, etteivät ne koskaan painu horisontin taakse, olivat aina näkyvissä ja kuollut farao saattoi löytää tien taivaan ikuisuuteen.

Pyramidi symbolisoi myös pyrkimystä kohti korkeinta. Sen huippu edustaa ylintä, minkä voi saavuttaa tieteellisellä tai henkisellä tasolla tai veljeskunnan tai järjestön piirissä. Kerrokset kuvaavat sekä maailman rakennetta että askelmia, jotka ihmisen on läpäistävä saavuttaakseen tietyn näkemyksen, tiedon tai aseman.

DOLLARISTA LAADITAAN TARINOITA